

בבא בתרא צו

משה שווערד

1. רשב"ם בבא בתרא דף צו/א

להודיעך כחו דר"י - דמחייב ולהודיעך כחן דרבנן לא איצטריך למיתני יותר מכדי מדתו דמילתא דפשיטא הוא דפטור דפורתא חמרא במיא טובא בטיל וליכא חידוש כלל לאשמועינן דפטרי רבנן ביותר ומילתיה דר"י חשיב חידוש גדול לחומרא ואע"ג דליכא טעם יין מחייב:

2. תוספות מסכת בבא בתרא דף צו עמוד א ד"ה הוא הדין

הוא הדין אפי' ביתר מכדי מדתו נמי פליגי - והא דתנן בסיפא דמס' מעשרות (פ"ה מ"י) היתר מכדי מדתו מפריש עליו ממקום אחר ולא פליגי עליה רבנן היינו ברמא תלתא ואתא ארבעה מקשה ר"י היכי פטרי רבנן ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא כיון דאית ביה בנותן טעם וקיי"ל בפ' בתרא דמס' ע"ז (דף עג:) דמין בשאינו מינו בנותן טעם גבי טבל [1] וי"ל דאינו אלא קיוהא בעלמא ואין כאן נותן טעם וכעפרא בעלמא דמי ...

3. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף צו עמוד א

[ב] תד"ה הוא וכו' מקשה ר"י היכי פטרי רבנן וכו' כיון דאית ביה בנותן טעם וכו' - התוס' מקשים כיון שאיכא טעם של איסור, איך רבנן יכולים להתיר. ותירצו שהטעם הוי קיוהא [חמיצות] בעלמא. וכן מביא הריטב"א שאחרים תירצו שהוי נותן טעם לפגם. ור' יונה מקשה אם הוא פוגם למה מתמדין, וע"כ שהוי טעם לשבח.

[2] הרמב"ן, הריטב"א והר"ן מתרצים דשמרים הוי פסולת ואין עליהם שם טבל, ורק אם המים שנכנסו לשמרים קיבלו שם יין אז נכנס בכלל חיוב מעשר, אבל אם אינו מקבל שם יין אינו נכנס לכלל חיוב אף על פי שיש בו טעם יין. והיכא דקיבל שם יין משמע מהרמב"ן שהוי טבל מה"ת, אבל מהריטב"א משמע שהוי חומרא מדרבנן.

[3] ר' יונה בשם ר' יצחק והריטב"א בשם י"מ תירצו שהכא מיירי בשמרים של דמאי, ורבנן לא אסרו תערובת של דמאי בגוונא של מתמד בכדי מידתו, אבל שמרים של טבל נאסרו היכא דאיכא נתינת טעם.

4. חדושי הרשב"א על מסכת בבא בתרא דף צו/א

כאן בקדושת דמים כאן בקדושת דמים. [1] כל המפרשים פירשו בקדושת הגוף במקדיש יין לנסכים לעולם אסור, ובקדושת דמים במקדיש לבדק הבית רביעי מותר. [2] ולולי שראיתי כולם ז"ל מפרשים כן ולהן שומעים סבור הייתי לפרש בהפך, בקדושת הגוף כל שהלך לחלוחית היין שבו אין כאן הקדש, אבל בקדושת דמים שהוא נמכר מחמת קיוהא שבו או אפי' מחמת מראהו דמים לו ודמי הקדש הן, שהמקדיש לדמיו הקדישו:

5. ריטב"א על בבא בתרא דף צו/א

כאן בקדושת דמים כאן בקדושת הגוף. פירש רשב"ם ז"ל ורוב המפרשים ז"ל דקדושת הגוף שהקדיש חבית של יין לנסכים לעולם אסור. משום חומרא דידיה שבא משיורי קדושת הגוף, וכשלא הקדיש חבית זו אלא לבדק הבית דלא חמירא קדושתיה כולי האי. רביעי מותר, וא"ת והיאך קדש לדמיו דהא קיי"ל (תמורה ל"ג ב') שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם, [1] וי"ל דהכא ביין טמא או פסול פסול אחר דהו"ל כמתפס בעלי מומין, ועוד דאפילו מתפס תמימים לבדק הבית קדושת דמים הוא, אלא שאמרו חכמים שיקחנו גזבר לצרכי מזבח כיון שראוי למזבח ואילו פדאו או הוציאו לחולין יצא לחולין, ועם כל זאת אין הפירוש מחזור בטעם, דאדרבה י"ל דאיפכא אמרינן דכשהקדיש חבית של יין לנסכים אין דעתו אלא על היין הראוי לנסכים ואיך אינו קדוש כלל אלא לחומרא בעלמא, אבל כשהקדיש לדמים אסור לעולם כי דעתו על כל מה שאפשר להוציא ממנו דמים, ... וכן הסכים עמי מורי נר"ן, אבל מה אעשה שכל המפרשים חלוקים עלינו:

6. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף צו עמוד א

[2] הרמ"ה תירץ שמייירי ביין טמא. א"נ דוקא מי שמקדיש יין קדושת דמים לדמי נסכים הוי הוא עצמו נסכים, אבל היכא שהקדיש לדמי עולה או לבדק הבית הוי קדושת דמים.

7. תוספות מסכת בבא בתרא דף צז עמוד א ד"ה לא צריכא

לא צריכא כגון שתמדו במי גשמים - תימה דהכא משמע שיש חילוק בין גשמים לשאר משקין ואיזה חילוק יכול להיות ביניהן [1] ומה שפירש רבינו שמואל דבמים בעינן דניחא ליה ולא בשאר משקין כגון יין אפי' לא ניחא ליה מכשר דבמים כתיב וכי יותן מים על זרע ואין נראה לרשב"א דלא אשכח בשום דוכתא שיהא חשיבות ביין מבמים לענין הכשר ומאשר יבא עליו מים מפקינן הכשר לכל משקין ובפ"ק דפסחים (דף יח. ושם) איכא דלא מוקי וכל משקה אשר ישתה בכל כלי לענין הכשר וא"כ מנא ליה דלא בעינן דניחא ליה [2] ונראה לר"י דבגשמים בעינן תרתי שיחשיב אותו מתחלה שיהו משקין ואח"כ בעינן דניחא ליה אבל שאר משקין כגון (א) מים ויין ושמן כיון דניחא ממילא הן מכשירין אפי' לא יחשיב אותן להיות משקה אבל קשה מהא דתנן במסכת מכשירין (פ"ו מ"א) ומייתי לה בפ"ק דחולין (דף יג. ושם) המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה וירד עליהם הטל אינו בכי יותן ואם לכך נתכוין הרי הן בכי יותן אף על פי שלא החשיב אותו מתחלה להיות משקה (ב) ושמא טל חשוב טפי להיות משקה ממי גשמים.

8. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף צז עמוד א

[1] תד"ה לא וכו' ונראה לר"י דבגשמים בעינן תרתי שיחשיב אותו מתחלה שיהו משקין ואח"כ בעינן דניחא ליה - שיטת התוס' שגם בשאר משקין בעינן שיהיה ניחא ליה, וההבדל בין מים למי גשמים הוא, שמי גשמים בעינן גם שיחשוב עליהם שיהיו משקין. ואח"כ כתבו שטל הוי כמים שא"צ להשוב עליהן שיהיו משקין. והסברא כתב הברכ"א דגשמים דרכם לזרום הלאה ולהבלע באדמה, ולכן אינם נחשבים למשקים עד שיחשוב עליהם, אבל טל נשאר דבוק בפרי עצמו ולכן נחשב למשקה בלי שיחשוב עליו.

[3] שיטת הרמב"ן והר"ן שאין חילוק בין מים למי גשמים או שאר משקים, ובכולם בעינן רק שיהיה ניחא ליה, וההבדל בין יין למים הוא שסתם יין ניחא ליה ומים לא ניחא ליה, ולכן כל זמן שיש לו שם יין מסתמא ניחא ליה, וכשמקבל שם מים בסתמא לא ניחא ליה, וצריך מחשבה מיוחדת של ניחוא. ותוס' שלא פירשו כן י"ל דניחוא תלוי ברצון בעלים, ולא מסתבר שיהיה חילוק אצל הבעלים אם מים נפלו לתרומה או להקדש.

9. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף צז עמוד א

[יד] אין אומרים קידוש היום אלא על יין הראוי לינסך ע"ג המזבח - בגליוני הש"ס [למהר"י ענגיל] מביא השאלות [פרשת יתרו] שמבאר שקידוש היום נקבע על היין משום שקידוש הוי כעין שירה ואין אומרים שירה אלא על היין [ברכות לה א]. והא דאין שירה אלא על היין מפרש רש"י [ברכות לה א] שאין הלויים אומרים שיר של קרבן במקדש אלא על היין שמנסכים נסכי מזבח. ולכן יין שפסול לנסכים פסול לקידוש, כיון שאין אומרים עליו שירה דנסכים.

10. דף על הדף מסכת בבא בתרא דף צז עמוד א

בגמ': יין מגיתו כו' כיון דאם הביא כשר אנן אפילו לכתחילה נמי. הפוסקים תמהו אמאי מברכין על יין מגיתו בורא פרי הגפן הלא בברכות (ל"ה ע"ב) מבואר דלכן תקנו ברכת בורא פרי הגפן על יין מפני חשיבותו שמשמח וסעיד, וא"כ על יין מגיתו (- מיץ ענבים) שאינו משמח למה לא יברכו עליו שהכל נהיה בדברו, כמו שאר מי פירות.

ותירץ הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך בשו"ת מנחת שלמה סי' ד' שכיון שראוי שיצא מזה יין המשמח, יש לו כבר חשיבות, ומברכין עליו בפה"ג, ואף ששמים חומרים בתוכו לעכב התסיסה ולא יהפוך ליין, אבל כיון שכבר חל עליו שם יין בתחלה, תו לא פקע מיניו, ומברכין עליו בפה"ג.

11. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף צז עמוד א

טו] אילימא למעוטי יין מגתו וכו' אנן אפי' לכתחילה נמי - הרשב"ם ור' גרשום מבארים יין מגתו תירוש ואינו תוסס והיינו מיץ ענבים. ומבואר בגמ' שמיץ ענבים כשר לקידוש, וכ"פ השו"ע [או"ח סימן רעב - ב]. וכ"כ בהר צבי [או"ח סימן קנח], ומביא המ"ב סק"ה דמ"מ כתב המג"א שיין ישן מצוה מהמובחר והיינו שעברו עליו מ' יום.

ובמועדים וזמנים [ח"ג סימן רנה] העיר שיש שני סוגי מיץ ענבים, דישנם שני דרכים לגרום למיץ ענבים שלא יתסוס. הדרך האחד ע"י הוספת חומר כימי שמונע תסיסה כגון גפרית וכד', והדרך השני בישול המיץ ונתינתו בחבית סתומה. ובשלמא ע"י בישול כיון שהשתנה למעליותא הוי שפיר יין, אבל בהוספת חומר כימי המונע ממנו להיות ראוי לתסוס י"ל שאינו יין ואין מקדשין עליו. ומ"מ מנהג העולם להקל אף במיץ ענבים כזה. מיץ ענבים שנעשה בדרך בישול תלוי במחלוקת המוזכר להלן אות טז לענין יין מבושל.

12. תוספות מסכת בבא בתרא דף צז עמוד א ד"ה אילימא למעוטי

אילימא למעוטי יין מגתו כו' - אין להוכיח מכאן דיין מבושל כשר לקידוש ומברכין עליו בפ"ה מדלא קאמר למעוטי יין מבושל דלאו ראייה היא דאפילו אין מקדשין עליו לא מצי למימר למעוטי יין מבושל דאם כן הוה ליה למימר אין מברכין עליו בפ"ה אבל יש להביא ראייה מירושלמי דשקלים ודערבני פסחים דיין גמור הוא דאמר התם ארבע כוסות שאמרו יוצאים ביין מבושל אלמא מקדשין איין מבושל ודלא כפרש"י והר"ש שכתבו דיין מבושל מברכין עליו שהכל דאישתני לגריעותא ואין להאריך כאן.

13. שערים מצויינים בהלכה

אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך ע"ג המזבח. כתבו התוס' דמברך על יין מבושל בפה"ג, ויוצאין בו ידי קידוש וארבע כוסות והביאו ראייה מירושלמי, ודלא כפרש"י והר"ש דעל יין מבושל מברכין שהכל דאישתני לגריעותא. וכ"כ בתשו' המיוחסות להרמב"ן (סי' קצ) דהא דאמרי' כאן דצריך שיהא יין הראוי לינסך ע"ג מזבח לאו כללא הוא כו', ומבושל נמי דמשביחו אומר עליו קידוש היום. וכ"כ בתשו' התשב"ץ (ח"א סי' פה) דלא ממעטינן כאן אלא אותו יין שאין ראוי לנסכו מפני גריעות שבו כדאמרי' (להלן ע"ב) למעוטי מגולה ויין שריחו רע כו'. וכרא"ש (סי' י) הביא ראייה מדתנן במס' תרומות (פי"א מ"א) אין מבשלין ביין של תרומה מפני שממעטו, ור"י מתיר מפני שמשביחו, ומבואר דלכו"ע אישתני ע"י בישול למעליותא, אלא מפני שממעטו בכמות ס"ל להתק שאין לבשלו, והא דאין מנסכין ממנו למזבח משום שנשתנה מברייתו. ועי' בר"ן

במס' פסחים (כב: מדפי הרי"ף). ועי' בתרומת הדשן (סי' ל) דאע"ג דרש"י במס' ברכות (לח: ד"ה כל) ושאר גאונים כתבו, דמשתני לגריעותא, ולכן לא חשיב יין ולא מברכין עליה בפה"ג, מ"מ דברי התוס' ומסכימיהם נכוחים וברורים, ושהביאו ראייה מירושלמי פסחים (פ"א ה"י) דיוצאין ד' כוסות ביין מבושל, ובהנך ד' כוסות אית בהו כוס של קידוש, א"כ ע"כ חשיב יין [וכ"כ הריטב"א], ולית נגר ובר נגר דיפרקיניה להך ראייה. ועי' בדברינו לעיל (כ: ד"ה ביין התירו) שהארכנו בענין זה.

14. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף צז עמוד א

טז] תד"ה אילימא וכו' אין להוכיח מכאן דיין מבושל כשר לקידוש ומברכין עליו בפ"ה מדלא קאמר למעוטי יין מבושל וכו' - א. התוס' מקשים למה לא קאמר למעוטי יין מבושל שפסול לנסכים [מנחות פו ב], וכן מקשים שאר הראשונים. ויש בזה ג' שיטות.

א. שיטת התוס' [כאן ובפסחים קט ב] שיין גמור הוא, מברכים עליו בורא פרי הגפן וכשר לקדוש. והביאו ראייה מהירושלמי שכתב יין מבושל כשר לד' כוסות. וכן שיטת הרא"ש, הרמב"ן, הר"ן הריטב"א והנ"י אצלנו.

ב. שיטת רש"י [בתשובה] והר"ש שיין מבושל אין מקדשין עליו ואין מברכין עליו בורא פרי הגפן, ולכן לא קאמר הכא למעוטי יין מבושל משום שאז יהיה משמע שרק פסול לקידוש אבל הוי יין לענין ברכה. וכן מביא הרא"ש מתשובת רש"י ור' צמח גאון, וסברתם כיון שאישתני לגריעותא מברכים עליו שהכל. והרא"ש והרמב"ן חולקים וסוברים שאישתני למעליותא. וכן סובר הר"ן [פס' קט] דאישתני למעליותא. וראית התוס' מהירושלמי דוחה האור זרוע [ח"א סימן קסב] שיוצא ידי ד' כוסות מדין חמר מדינה אף על פי שברכתו שהכל.

ג. הרמב"ם [שבת כט - יד] כתב אין מקדשין אלא על יין הראוי לינסך ע"ג המזבח, למעוטי יין שריחו רע יין מגולה ויין מבושל. ומבאר המ"מ שדעת הרמב"ם שמברכים עליו בורא פרי הגפן, ומ"מ פסול לקידוש והא דלא הוזכר בגמ' למעוטי מבושל, לאו כי רוכלא ליחשב וליזיל.

הב"י [רי"ס רב] מביא ר' ירוחם שכתב שלפי הרמב"ם מברכים על יין מבושל שהכל, ולכן פסול לקידוש, וכ"כ ר' מנוח [חמץ ומצה ז - י]. **והב"י מקשה היכן מצא ברמב"ם שברכתו שהכל, דאי משום שפסול לקדוש, הטעם מבואר ברמב"ם משום שפסול לנסכים, וכל יין שפסול לנסכים פסול לקידוש.** וסברת התוס' שאף שפסול לנסכים כשר לקידוש מבואר בראשונים [רא"ש, ריטב"א ונ"י והר"ן בפסחים] שדוקא היכא דפסול לנסכים משום שהשתנה לגריעותא הוא פסול לנסכים, אבל יין מבושל השתנה למעליותא, ולכן אף שפסול לנסכים משום שהשתנה, אינו נפסל לקידוש.

הטור והשו"ע [סימן רעב - ח] מביאים מחלוקת אם מקדשים על יין מבושל. ובהל' פסח [סימן תעב - ב] סתם השו"ע שיוצא בין מבושל. והרמ"א [סימן רעב - ח] כתב שהמנהג לקדש עליו אפי' יש לו יין אחר רק שאינו כ"כ טוב כמו המבושל. וכתב המ"ב דהיכא שיש לו יין שאינו מבושל שהוא טוב כמו המבושל, יש לחוש לדעת הפוסלים [הרמב"ם] ולא לקדש על המבושל...

ובענין השיעור שצריך לבשל היין כדי להחשב כיון מבושל, כתב האגר"מ [יר"ד ח"ב סימן נב וח"ג סימן לא] שסגי בשיעור יד סולדת בו, ואף שהש"ך [סימן קכג - ז] כתב שבעיני שיעור שיתמעט ממידתו, ביד סולדת בו כבר נתמעט משדו. ולפ"ז יין מפוסטר אינו נאסר במגע גוי. אבל המנחת שלמה [סימן כה] כתב שפיסטור היין אינו מועיל לגבי מגע נכרי, משום שהטעם שאין איסור יין נסך ביין מבושל הוא משום שמשנתנה טעמו ולא היו משתמשים בו לניסוך, אבל יין מפוסטר אין טעמו משנתנה.

15. ריטב"א על בבא בתרא דף צז/ב

סוחט אדם אשכול ענבים ואומר עליו קידוש היום. פי' סוחטו בחול מבעוד יום ואומר עליו קידוש היום בלילה, או אפילו קודם בין השמשות בזמן התוספת שמוסיפין מחול על הקודש, וכדבר דצלי של שבת בערב שבת ואומר קידוש על הכוס כדאיתא בפ' תפלת השחר (כ"ז ב') וכדברירנא התם, ובהכי משכחת לה דסוחט ומקדש עליו לאלתר דעד דמקדש או דמצלי חול הוא. והא דרבא הילכתא היא כדאמרין הכא:

16. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף צז עמוד ב

[א] סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום - הא דנקט לשון סוחט אדם ומקדש כתב המ"ב בשער הציון [סימן רעב - יב] אפשר דאתי לאשמעינן עוד רבותא שיותר לקדש מבעוד יום דהיינו מפלג המנחה ולמעלה שאז מותר לסחוט ולקדש תיכף... ובשו"ת הרשב"א [ח"ו סימן תקכט, הובא בהערות על ר' יונה] מבאר סוחט אדם בשבת, ואינו עובר באיסור סוחט משום שמירי שסוחטו על האוכל [כגון על סוכר] ונבלע באוכל ומשקה הבא על האוכל כאוכל דמי [עיין שו"ע שכ - ד]. וקשה אם נבלע באוכל איך הוי יין לענין קידוש.

17. שערים מצויינים בהלכה

ואלא למעוטי יין כו' מזוג. פרשב"ם דיין מזוג אינו בכלל שכו', ובספרי דריש "ונסכו רביעית ההין" חי אתה מנסך ולא המזוג. והרמב"ם (איסורי המזבח פ"ו ה"י) הזכיר יינות הפסולים לנסכים, ולא הזכיר מזוג. ובלחם משנה (שם ה"ט) תמה, דהרי בספרי מפורש דפסול לנסכים. ובמנ"ח (מצוה שכ) כתב, דודאי אי אפשר לומר דהרמב"ם חולק על ברייתא דספרי המובא בש"ס דילן בלי חולק. והרבה אחרונים תמהו עליו, דבלחם משנה (מאכ"א פ"א ה"ט) כתב, דהרמב"ם ס"ל דלא קי"ל כהספרי, ויין מזוג כשר למזבח, ומפרש מה דאיתא בגמ' דמזוג עלויי עלייה לאו דוקא

לגבי קידוש, אלא גם למזבח. ובאמת כן מפורש כרבינו גרשום, ואלא למעוטי מזוג עלויי עלייה, ואמאי אינו רשאי לנסך ע"ג המזבח, אבל המגיה שם כתב דצ"ל אמאי אינו רשאי לקדש. ועי' בתשו' שכות יעקב (ח"ב אור"ח סי' יח) שהאריך בזה. ובענין קידוש כתב הרמב"ם (שבת פכ"ט ה"ז) דמקדשין על יין מזוג. ובשו"ע (אור"ח סי' רעב ס"ה) כתב, דיותר טוב למזוג. וברמ"א הביא בשם הטור, דיינות שלנו יותר טובים הן בלא מזיגה. וע"ע בשו"ע ורמ"א (אור"ח סי' קפג ס"ב) לענין ברהמ"ז.

18. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף צז עמוד ב

[ד] אי למעוטי מזוג עילויי עלייה – [1] פירושב"ם לקידוש, וכוונתו משום שלענין נסכים מזוג פסול. [2] אבל ר' גרשום פירש קא מעיילי ליה ואמאי אינו רשאי לנסכו ע"ג המזבח. והמגיה גורס לקדש עליו. והלח"מ [מאכל"א יא - ט] והאבן האזל [איסורי מזבח ו - ט] מקשים למה הרמב"ם לא מזכיר שיין מזוג פסול לניסוך. ומתריצים שהרמב"ם מפרש קושית הגמ' עילויה עלייה לענין נסכים, והיינו דלא קיי"ל כהאי ברייתא דלא מתרצתא היא, אלא קיי"ל שמזוג כשר לנסכים.

הרמב"ם [תמידין י - ז] כתב שאם בחג הסוכות עירב יין במים ונסך שניהם בכלי אחד ע"ג המזבח יצא ידי חובה, ומשמע שיצא גם ידי חובת ניסוך היין וגם ניסוך המים. ומקשה המנ"ח [מצוה שכ - ב] שיין מזוג פסול לנסכים. והמקור ברוך [ח"ב סימן לן] העיר דשיטת הרמב"ם שיין מזוג כשר כמש"כ הלח"מ.

עוד מקשים המנ"ח והמקדש דוד [סימן י - ו] דכיון שיין מזוג במים מיקרי יין [לענין ברכה וקידוש] א"כ איך יצא ידי חובת ניסוך המים. ומתריצים האחרונים [עמק ברכה] ניסוך המים ג, או"ש מאכל"א יא - ט [דשאני הכא שכוין שניסוך היין והמים שניהם מצוה, קיי"ל דהעולין ע"ג מזבח לשם מצוה אינם מבטלים זה את זה].

19. תוספות מסכת בבא בתרא דף צז עמוד ב ד"ה מודים חכמים

מודים חכמים לר"א בכוס של ברכה וכו' - קאי אהא דתנן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף נ:): אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר"א ועלה קאמר ר' יוסי בר' חנינא בגמ' דבכוס של ברכה מודים וטעמא מפרש התם משום מצוה מן המובחר.

20. שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן קטז סעיף א

משקים שנתגלו, אסרום חכמים דחיישינן שמא שתה נחש מהם והטיל בהם ארס. ועכשיו שאין נחשים מצויים בינינו, מותר

21. ביאור הגר"א יורה דעה סימן קטז

[א] ועכשיו כו'. תוס' בע"ז ובפ"ק ד"ט (ו' א') ובפ' בתרא דיומא (ע"ז ב') ושאר מקומות ואין כאן משום דבר שבמנין שלא נגזרה לכתחלה אלא במקום דיש משום גלוי מדקאמרינן יין מבושל אין בו משום גילוי והרבה כיוצא שם וה"ה לדידן בכולם כיון שלא נאסר לגמרי כנ"ל:

22. פתחי תשובה יורה דעה סימן קטז

(א) ועכשיו שאין נחשים - עיין בשל"ה דף ע"ט ע"ב שכתב דמ"מ שומר נפשו ירחק מזה. והא ראייה שהרי הטור כתבן לכל הדינים אחד מהם לא נותר ע"ש עוד. ובהנהגת החסיד הגר"א ז"ל כתוב ג"כ שהיה נזהר מאד בדבר זה ע"ש טעמו ע"כ הרוצה ליוזר יעיין כל הדינים בטור:

23. משך חכמה על שמות פרק יב פסוק ב

ובזה יצא לנו טעם נפלא על הא דקאמר הגמרא (ביצה ד סע"ב) הזהרו במנהג אבותיכם גזירה דילמא אתי לקלקולא דא"כ קשה גם בח"ל גם בא"י יהי' להם דין אחד דגם בא"י שיידך האי טעמא, וצ"ל משום דכבר נהגו והוה כמו דלא בטל הטעם ואכמ"ל דצריך ב"ד גדול בחכמה ומנין להתירו וכ"ז אינו נראה שיהיה לעיקר הטעם. אבל מקובלים אנהנו מרבנו הגר"א דאם כי חז"ל פירשו טעמם בכ"ז עוד השאירו טמונים בסתר לבבם טעמים לאלפים גדולים ורמים אבל לא גלו זה לאוזן המון בני ישראל.

24. שו"ת אבני נזר חלק יורה דעה סימן תסט

(ז) וגוף הדבר שכתב קו"ח טעמים רוחניים מטעמים נגלים. לדידי אינו קו"ח כי באמת טעם מילה שהביא שם בפסקי מהרא"י מש"ס נדה [לא ע"ב] שלא יהי' הכל שמחים ואביו ואמו עצבים. בפשטות הוא רחוק שיהי' זה עיקר טעם מילה בשמיני. וכי סעודת מילה שהכל שמחים מדאורייתא. וגם טעם אביו ואמו עצבים רחוק ועפ"י רוב אין האשה טובלת רק לאחר שלשים ודביתהו דרבא שטבלה תוך ל' אצטנינתא. אך באמת הטעם בעולמות העליונים וחכמים הלבישו הטעם הנסתר בטעם הנגלה. כאשר כתב בס' הקנה בהא דלא אד"ו ראש משום

ירקא ומשום מתיא [ר"ה כ ע"א]. ובקנה כ' הטעם עפ"י הסוד ואמר שחכמים רמזוהו בהא דירקא ומתיא והסתירו

הסוד ע"ש. וכיוצא בזה שמעתי מאדמו"ר הרי"ם זצ"ל מגור בענין טעם מילה הנ"ל שרמזו בגבוה מעל גבוה ואמר שאיש פשוט יחשוב שהוא כפשוטו ויוסף בגשמיות כל וע"כ טעם הנסתר בכל ענינים שייך. וזה בטעמים שנאמרה בגמ' **שכשם שגופי המצות רמ"ח אברים דמלכא באו לעוה"ז בלבושים בדברים גשמיים. כן הטעמים. ועצם טעם בעולמות עליונים לא גלוהו בגמ'.** אבל טעמים שבוה"ק וכתבי האר"י שהם הם פנימיות טעמי המצות מי שיודעים היטב יוכל לדון מתוכם. אך מי הוא שיאמר כביר מצאה ידי להבין הוה"ק לעומקו ובמה שהרשות התבונן אין לך עסק בנסתרות [לשון הב"ר ח' ב]. אך במקום שנוכל ליישב דברי הגמ' ע"י טעם הוה"ק והאר"י ז"ל על כנם למה לא. ועי' בגור אר"י עה"ת בפסוק אם בחקותי תלכו דפרש"י לדעת מדרש חכמים. ושם בג"א מקשה בחקים איך שייך תלכו כי אינו מושג הטעם ע"ש מה שתי'. ומדבריו מוכח שטעם המצוה והמדרש א' כי המדרש לפי הטעם. ואל"כ לא ה' התחלה לקושייתו:

25. ספר תורת חיים על עירובין דף יט/א

ונראה לפי ששבת בראשית רמז הוא לעולם הבא יום שכולו שבת כידוע ולכך חייב אדם בשבת בראשית לעשות דברים שהן מעין יום שכולו שבת דכשם שתענוג העולם הבא הוא יין המשומר כדאיתא בפרק חלק עין לא ראתה זה יין המשומר בענביו כך חייב אדם לקדש על היין בשבת רמז לאותו יין ולכך יין מגולה אסור לקדש עליו אפילו בזמן הזה דליכא סכנתא משום דאותו יין של עולם הבא מכוסה ושמיר הוא כמ"ש עין לא ראתה. וכשם שבעולם הבא יש תענוג לוינתן ושוור הבר לכך חייב אדם לאכול דגים ובשר בשבת בעולם הבא יש תענוג המן כמו שאמרו חז"ל שחקים שבו שוחקים מן לצדיקים לעתיד לבא לכך נוהגין לאכול פשטי"דא בשבת כמ"ש בשו"ע שהוא רמז למן שהיה טל למעלה וטל למטה וי"מ דלכך פורסים מפה בשבת למעלה ולמטה ולחם משנה באמצע זכר למן ולכך אנחנו אומרים בשבת הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת משום דהא בהא תליא. ולהכי כשהאדם מכין עצמו לשבת בראשית חייב להכין עצמו דומיא דהכנת יום שכולו שבת ולכך כשם שבעולם הבא צריך אדם לרחוץ עצמו תחילה בנהר דינור בגיהנם להעביר ממנו כתמי העונות וזוהמתן ואח"כ הוא נכנס לג"ע כך בשבת בראשית שהוא דמיון ליום שכולו שבת אמרו חז"ל שמצוה על כל אדם לרחוץ עצמו קודם שבת כמ"ש באו"ח סי' ר"ס כדי להעביר ממנו זוהמא ממש ודוקא בחמין כמו שכתב האר"י ז"ל בקבלת שבת כיון שהרחיצה היא לעומת רחיצת נהר דינור שהוא חם וכשם שבעולם הבא אחר רחיצה הוא פושט ממנו בגדי חול והיינו הגוף שהוא מלבוש לנשמה בעולם הזה ולובש בגדי שבת דהיינו מלבוש רוחני העשוי לו מן המצות רמ"ח עשין נגד רמ"ח אברים ושס"ה לאוין נגד שס"ה גידין ועל זה נאמר יכין רשע וצדיק ילבש כמ"ש זוהר כך בעולם הזה חייב אדם לפשוט בגדי חול וללבוש בגדי שבת. וכי היכי דברחיצת העולם הבא בגיהנם האדם עומד בסכנה גדולה שלא תכלה הנשמה כך בעולם הזה הוא בסכנה כפי המרחצאות שעשויין בזמניהם כדפי' וכיון דרחיצת העולם הזה זכר היא לרחיצה דגיהנם לכך תיקנו חז"ל שהנכנס למרחץ בעולם הזה דהיינו בערב שבת שחייב אדם לרחוץ עצמו יבקש רחמים שלא יבא לידי סכנה ויאמר יהי רצון שתצילני מן האור הזה ויבקש אז נמי על הרחיצה של עולם הבא בגיהנם ויאמר ומכיוצא בו לעתיד לבא מאחר דהנך רחיצות שייכין להדידי והא בהא תליא והיינו דנקט ומכיוצא בו לעתיד לבא ולא קאמר וכן לעתיד לבא וכי היכי שמתפללים ביום השבת ואומרים הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת הכי נמי בתפלה זו תיקנו לומר כה"ל:

26. ברכת אברהם

דעבריה נמקנת כר' נחמי' אפ"ה הקריצוה נא לפחתך וגו'. ילס"מ נפסול זה אם הפסול מזד שהיה נו ארס לכן אין זה כבוד שמים או דזה עצמו שהיה מגולה הוה חסרון. נ"מ באופן שהי' משומר. וע' צשו"ע (רע"ב ס"א) דפסל גם האידנא דלא חיישינן לגלוי, הרי צהדיא דק"ל דזה חסרון מזד עצמו שהיה מגולה, דהא הטעם דהאידנא מפני שאין נחשים מנויים ואין לחוש לארס, וצ"כ שזה פסול חדש.

27. שערים מצויינים בהלכה

חמר חווריין מהו, א"ל אל תרא יין כי יתאדם. פרשב"ם מהו לנסכים, ויש מפרשים לקידוש, ולא נהירא. ורבינו גרשום כתב, מהו לנסך ולקדש. ובחי' הרמב"ן כתב, דמיבעיא לענין קידוש, א"נ בין לקידוש בין לנסכים, דאי

לנסכים דוקא, הול"ל מהו לנסכים. ובחי
הריטב"א כתב דלענין נסכים מיבעיא ליה,
דאילו לענין קידוש חמרא מעליא הוא. אבל
הרמב"ן מסיק, דמדפשיט ליה מדכתיב "אל
תרא יין כי יתאדם", ש"מ דחמר חוריין פסול
לקידוש אפי' בדיעבד, ולא אשכחן בקידוש לא
יביא ואם הביא כשר. ובתשו' התשב"ץ (ח"א
סי' פה) האריך להקשות על דברי הרמב"ן,
וכתב דלהלכה נ"ל דמותר לקדש עליו, אבל
לענין מעשה הוא חושש לדברי הרמב"ן, שלא
לקדש עליו ושלא לצאת בו ד' כוסות. ועי'
בכ"י (או"ח סי' רעב) דדעת הטור דאפי'
לכתחלה מותר לקדש על יין לבן, דהרי כתב
הטור (או"ח סי' תעב) מצוה לחזור אחר יין
אדום לד' כוסות, ואם הלבן משוכח ממנו הוא
קודם, והרי כוס ראשון הוא קידוש. ובשו"ע
(או"ח סי' רעב ס"ד) כתב, מקדשין על יין לבן,
והרמב"ן פוסלו לקידוש אפי' בדיעבד כו',
ומנהג העולם כסברא ראשונה.

1. דף על הדף מסכת בבא בתרא דף צז עמוד ב

בגמ': דאמר רבא סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום.
במסכת פסחים (קו, א) מובא, 'זכור את יום השבת לקדשו' - זכרהו על היין בכניסתו'. ולענין זה אמרו גם
כאן, 'סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום'.

בש"ך (שפתי כהן, בראשית) מעיר, דאם אמרו זכרהו משמע שיש דבר שגשכת שאותו צריך לזכור, וצריך
ביאור מהו הדבר שגשכת.

וביאר לפי הדעות שהעץ שאכל אדם הראשון גפן היה, והחטא נעשה לאחר שנבאר דהיינו סמוך לכניסת
השבת, וחטאו היה בזה שחטא ששכת את ציווי של הקדוש ברוך הוא לבלתי אכול מעץ הדעת. לפיכך
מזכירים את מה שגשכת על ידי דבר מאותו המין, דהיינו יין.

בשו"ע (או"ח סי' רעב סעיף ב) איתא: יין מגתו מקדשין עליו וסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש
היום. וכתב שם המג"א (ס"ק ג) ומ"מ מצוה ביין ישן כמ"ש סי' תר עכ"ל. וכוונתו למ"ש שם המג"א (תר, א)
אם יש לו תירוש חדש יקדש על היין וכשיגיע לשהחינו יטול התירוש בידו (ד"מ מנהגים) ואף על גב דמקדשין
על תירוש כמ"ש סי' ערב ס"ב, מ"מ ישן מצוה מן המובהר עכ"ל המ"א.

והנה דברי המנהגים הובא בדרכי משה שם, שביליל ב' דר"ה שנוהגים לברך שהחינו על פרי חדש ע"כ
יקדש על יין ישן וכשמגיע לברכת הזמן יסתכל על התירוש שמונח על השלחן, אולם טעמו ונימוקו לא
פירש, למה לא יקדש בכלל על התירוש ולמה לי יין ישן, ע"כ נתן המג"א נימוק לדבריו, שייך ישן יותר
חשוב מתירוש.....